

**MUHAMMAD RIZO OGAGHIYNING QARASHLARIDA ADOLATLI
HUKMDOR TIMSOLI.****RAXMATOV AKBAR***TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**3-KURS TALABASI**ILMIY RAHBAR: JASUR SULAYMONOV***ANNOTATSIYA**

Mazkur maqolada Muhammad Rizo Erniyozbek o'g'li Ogahiyning adolatli hukmdor haqidagi qarashlarilari tahlil qilinadi. Ogahiy o'z asarlarida davlat boshqaruvi, adolat va xalq manfaatlarini himoya qilish masalalariga katta e'tibor qaratgan. U adolatli hukmdorni ilmiy, dono, xalqparvar va odil inson sifatida tasvirlaydi. Maqolada shoirning tarixiy asarlari va she'riy merosi asosida uning davlat rahbariyatiga bo'lgan qarashlari tahlil qilinib, adolatli boshqaruvning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Ogahiy, adolatli hukmdor, davlat boshqaruvi, xalqparvarlik, odil siyosat, tarixiy asarlar, adolat, shoir va mutafakkir.

ABSTRACT

This article analyzes the ideas of Muhammad Riza Erniyozbek oglu Ogahiy about a just ruler. In his works, Ogahiy paid great attention to the issues of state administration, justice and protection of the interests of the people. He describes a just ruler as a learned, wise, patriotic and just person. The article analyzes the poet's views on state leadership based on his historical works and poetic heritage, and reveals the role of just governance in the development of society.

Keywords: Ogahiy, just ruler, state administration, patriotism, just politics, historical works, justice, poet and thinker.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется видение Огахи, сына Мухаммада Ризы Эрнийёзбека, о справедливом правителе. В своих произведениях Огагий уделял большое внимание вопросам государственного управления, правосудия, защиты интересов народа. Он описывает справедливого правителя как ученого, мудрого, патриотичного и справедливого человека. В статье анализируются взгляды поэта на государственное руководство на основе его исторических произведений и поэтического наследия, раскрывается роль справедливого управления в развитии общества.

Ключевые слова: Сознание, справедливый правитель, государственное управление, патриотизм, справедливая политика, исторические труды, справедливость, поэт и мыслитель.

Kirish

Muhammad Rizo Ogahiy nafaqat o'zbek adabiyotining yirik namoyandasi, balki davlat arbobi, tarixchi va tarjimon sifatida ham o'zidan boy meros qoldirgan. Uning asarlarida adolatli hukmdor haqidagi qarashlari muhim o'rin tutadi. Ogahiyning fikricha, adolatli hukmdor – bu xalq manfaati yo'lida xizmat qiladigan, qonun ustuvorligini ta'minlaydigan, ilm-fanni rivojlantiradigan va mamlakatni farovonlikka yetaklaydigan shaxsdir.

Asosiy qism

Ogahiyning adolatli hukmdor haqidagi qarashlarilari uning tarixiy asarlarida, xususan, "Firdavs ul-iqbol" va "Zubdat ut-tavorix" asarlarida yaqqol namoyon bo'ladi. U o'z asarlarida o'tmish hukmdorlarining faoliyatini tahlil qilib, ularning ijobiy va salbiy tomonlarini ko'rsatib beradi. Ogahiyning fikricha, adolatli hukmdor quyidagi fazilatlarga ega bo'lishi kerak:

- **Adolatparvarlik:** Hukmdor har qanday vaziyatda ham adolatli bo'lishi, boy va kambag'al o'rtasida farq qilmasligi kerak. Ogahiy "Firdavs ul-iqbol" asarida shunday yozadi:
 - "Adolat qilg'il, ey shoh, raiyatga,
 - Ki, adolatdir sultonning ziynati."¹
- **Xalqparvarlik:** Hukmdor xalq manfaati yo'lida xizmat qilishi, ularning dardiga quloq tutishi va muammolarini hal qilishga harakat qilishi kerak. Ogahiyning fikricha, hukmdorning eng katta vazifasi – xalq farovonligini ta'minlashdir.
- **Ilmparvarlik:** Hukmdor ilm-fanni rivojlantirishga e'tibor berishi, olimlarni qo'llab-quvvatlashi va mamlakatda ilm-ma'rifatni yoyishga harakat qilishi kerak. Ogahiyning fikricha, ilmi hukmdor – kuchli hukmdordir.
- **Qonun ustuvorligi:** Hukmdor qonun ustuvorligini ta'minlashi, har bir fuqaroning qonun oldida tengligini ta'minlashi kerak. Ogahiyning fikricha, qonun ustuvorligi – mamlakatda tinchlik va barqarorlikning garovidir.
- **Saxovatparvarlik:** Hukmdor saxiy bo'lishi, muhtojlarga yordam berishi va xalqqa mehr-shafqat ko'rsatishi kerak. Ogahiyning fikricha, saxovatli hukmdor – xalq mehrini qozonadi.

Ogahiy o'z asarlarida adolatsiz hukmdorlarning oqibatlari haqida ham ogohlantiradi. Uning fikricha, adolatsiz hukmdorning zulmi xalq noroziligiga, qo'zg'olonlarga va mamlakatning tanazzuliga olib keladi.

Ogahiyning adolatli hukmdor haqidagi qarashlari bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Uning fikrlari davlat boshqaruvida adolat, qonun ustuvorligi, xalqparvarlik va ilmparvarlik kabi tamoyillarning muhimligini ko'rsatib

¹ Ogahiy. Firdavs ul-iqbol. - Toshkent: Fan, 1980.

beradi. Ogahiyning merosi bizga adolatli jamiyat qurish, xalq manfaati yo'lida xizmat qilish va mamlakatni rivojlantirish yo'llarini ko'rsatib beradi.

Ogahiyning "Ta'viz ul-oshiqin" asarida insonparvarlik g'oyalari keng o'rin olgan. U o'z asarida insonning qadr-qimmatini, mehr-shafqat, saxovat va boshqa insoniy fazilatlar haqida yozadi. Ogahiyning fikricha, adolatli hukmdor insonparvar bo'lishi, har bir fuqaroning qadrini bilishi va ularga mehr-shafqat ko'rsatishi kerak.

Ogahiy ma'rifatparvarlikni adolatli hukmdorning muhim fazilatlaridan biri deb hisoblaydi. Uning fikricha, ilmiy hukmdor davlatni to'g'ri boshqaradi, xalqni ma'rifatli qiladi va mamlakatni rivojlantiradi. Ogahiy o'z asarlarida ilm-fanni targ'ib qiladi, olimlarni qo'llab-quvvatlaydi va mamlakatda ilm-ma'rifatni yoyishga harakat qiladi².

Ogahiy adolatli hukmdor xalq bilan doimiy muloqotda bo'lishi kerak deb hisoblaydi. Uning fikricha, hukmdor xalqning dardiga quloq tutishi, ularning muammolarini hal qilishga harakat qilishi va ularning fikrlarini inobatga olishi kerak. Ogahiyning fikricha, xalq bilan muloqot hukmdorning xalqparvarligining eng muhim belgilaridan biridir.

Xulosa

Muhammad Rizo Ogahiyning adolatli hukmdor haqidagi qarashlari bugungi kun uchun ham dolzarbdir. Uning asarlari bizga adolatli jamiyat qurish, xalq manfaati yo'lida xizmat qilish va mamlakatni rivojlantirish yo'llarini ko'rsatib beradi. Ogahiyning merosi – biz uchun bebaho xazinadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ogahiy. Tanlangan asarlar. - Toshkent: O'zSSR Davlat badiiy adabiyot nashriyoti, 1958.
2. Ogahiy. Firdavs ul-iqbol. - Toshkent: Fan, 1980.
3. Ogahiy. Gulshani davlat. - Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1982.
4. Ogahiy. Zubdat ut-tavorix. - Toshkent: Sharq, 2003.
5. Ogahiy. Ta'viz ul-oshiqin. - Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987.
6. Ogahiy. Asarlar. - Toshkent: Sharq, 2017.
7. Haqqulov I. Ogahiy she'riyatini o'rganish muammolari. - Toshkent: O'zR FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti, 2020.

² Haqqulov I. Ogahiy she'riyatini o'rganish muammolari. - Toshkent: O'zR FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti, 2020.